

Обґрунтування сильних та слабких сторін, можливостей та загроз, порівняльних переваг, викликів та ризиків (SWOT-аналіз)

SWOT-аналіз Дніпропетровської області проведено на засіданні робочої групи методом мозкового штурму, з використанням статистичних матеріалів дослідження соціально-економічного стану області та результатів експертного опитування населення регіону. Фактори, що характеризують внутрішній стан Дніпропетровської області зведені у таблицях 1, 2.

Таблиця 1

Сильні сторони Дніпропетровської області

Шифр	Сильна сторона
1	Промисловий потенціал
1.1	Унікальні корисні копалини: значні запаси залізної і марганцевої руд, кам'яного та бурого вугілля, є нафта, природний газ, рідкісні та кольорові метали (обліковується 249 родовищ і 79 об'єктів обліку). На їх основі в області є потужний гірничодобувний комплекс: Криворізький басейн – залізні руди; Павлоградський, Петропавлівський райони – кам'яне вугілля, м Марганець – одне з найбільших у світі родовищ марганцевих руд
1.2	Металургійна промисловість: найбільша в Європі домна на комбінаті «Арселор Міттал», металургійні комбінати у Дніпрі, містах. Кам'янському, Марганці, Нікополі, Новомосковську
1.3	Хімічна промисловість: ПАТ «Азот», Павлоградський ПХЗ та інші
1.4	Машинобудівна галузь: підприємства у Дніпрі, Павлограді, Кривому Розі (ДП ВО Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова, ПАТ «Дніпропетровський завод прокатних валків», ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод», ПАТ «Дніпропетровський стрілочний завод», ПАТ «Дніпроважмаш», ДП «НВК «Електровозобудування», ПАТ «Дніпровагонмаш» та інші)
1.5	Дніпропетровська область займає 2-є місце за інвестиційною привабливістю серед регіонів України
2	Транспортна інфраструктура широко розвинена. Дніпропетровщина знаходиться на перехресті основних транспортних магістралей зі сходу до центру, з півдня на північ України
2.1	За обсягами перевезень вантажів автомобільним транспортом Дніпропетровська область займає 1 місце серед регіонів України. Через Дніпропетровську область проходять автошляхи: європейські E50, E105; міжнародні M04, M18, M29; національні – H08, H11, H15, H23, H31; регіональні – P-51, P-73, P-74, P-80; територіальні – 41 автошлях
2.2	Широко розвинена мережа залізничного транспорту
2.3	Функціонують міжнародний аеропорт у м Дніпрі та аеродром у м. Кривому Розі
2.4	По території області проходить найбільша водна артерія України та

	третя в Європі – р. Дніпро. Найбільші притоки Дніпра на території області є річки: Оріль, Самара, Вовча та Інгулець, а також Саксагань, Мокра Сура та Базавлук.
2.5	У великих містах розвинуті системи тролейбусного, трамвайного і метрополітенівського транспорту
3	Сільське господарство
3.1	Кліматичні умови та природні ресурси (майже на всій території області переважають родючі чорноземні ґрунти), розгалужена система водопостачання дозволяють вести інтенсивне сільське господарство
3.2	Розвинуте с/г підприємництво, на Дніпропетровщині налічується 161,2 тис. особистих селянських господарств
3.3	Достатня кількість водних ресурсів по більшості території області для розвитку / відновлення зрошувального рослинництва
3.4	На території області є заповідники та заказники. Природним чудом області є Токівський водоспад на річці Кам'янка в Апостолівському районі (висота до 30 метрів)
4	Енергетика
4.1	Енергетична галузь представлена Придніпровською ГРЕС, Криворізькою ТЕС (м. Зеленодольськ), Середньодніпровською ГЕС (м. Кам'янське), «Дніпровська ТЕЦ»
4.2	Наявність досвіду використання альтернативних джерел енергії
5	Екологія
	Активна позиція Дніпропетровської обласної адміністрації та Дніпропетровської обласної ради щодо захисту навколишнього середовища та поліпшення екологічного стану регіону. Двічі проведені у 2018 та 2019 роках міжнародні форуми «Борисфен» - з очищення річки Дніпра. Фінансування на екологію з державного бюджету по Дніпропетровській області найбільше по Україні
6	Наука та освіта
6.1	Розгалужена мережа ЗВО з різних галузей знань
6.2	Значна кількість галузевих науково-дослідних інститутів, конструкторських бюро, інжинірингових компаній та інших
7	Демографічна ситуація
7.1	Високий ступень урбанізації (83,78 % міського населення проти 16,22 % сільського)
7.2	Кількість економічно активного населення у віці 21 – 60 років у Дніпропетровській області у 2017 р. складає 63,4 % по відношенню до всього населення віком 15 – 70 років. Кількість зайнятих економічною діяльністю складає майже 45 % від наявного населення.
8	Охорона здоров'я
8.1	Розгалужена мережа закладів охорони здоров'я
8.2	Наявність середніх та вищих навчальних закладів медичного спрямування, які готують кваліфікованих медичних працівників

9	Культура, фізична культура та спорт, туризм
9.1	Є передумови для розвитку туризму: значні природні ресурси (зокрема водні), вдале географічне розташування, достатня кількість туристичних атракцій, висококваліфікований персонал у туристичній галузі
9.2	Наявність середніх та вищих навчальних закладів фізичної культури та спорту
9.3	Розгалужена мережа культурних та спортивних закладів
10	Адміністративно-управлінські послуги
10.1	Дніпропетровська область є регіоном-лідером за обсягами та масштабами проведення реформи в системі надання адміністративних послуг
10.2	Дніпропетровська область є регіоном-лідером за кількістю створених об'єднаних територіальних громад (62 од. станом на 01.09.2019)
11	Соціальна та громадська активність
11.1	Активний патріотизм більшості населення
11.2	Активна позиція місцевих органів самоврядування в обласному центрі та містах обласного значення
12	Розвиток Е-урядування та Е-демократії
12.1	Мобільний 3G-4G інтернет є доступним у всіх населених пунктах області
12.2	Базові елементи Е-урядування та Е-демократії впроваджені у обласній, районних, міських радах, ОТГ
12.3	Розвиток сфери ІТ-індустрії: значна кількість суб'єктів підприємництва у сфері ІТ-технологій, значний їх валовий продукт у ВВП області

Слабкі сторони Дніпропетровської області

Шифр	Слабка сторона
1	Промисловий потенціал
1.1	Власники металургійних комбінатів знаходяться за межами Дніпропетровщини, або навіть України.
1.2	Основу промислового комплексу складають добувна та переробна промисловість. На підприємства ГМК припадає, біля 67 % всієї реалізованої продукції області
1.3	За чотири роки (2014 – 2017 рр.) обсяги промислового виробництва в області знизилися на 8,5 %
1.4	Власні інвестиційні ресурси, недостатні за своїми фізичними обсягами та спрямовуються на підтримку сировинних галузей, не вирішуючи проблеми структурної перебудови економіки регіону
1.5	Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку Дніпропетровської області не є достатнім. Вкладення іноземних інвесторів у Дніпропетровській області не перевищують 1 % від загального обсягу інвестицій в економіку області та не спричиняють істотного впливу на її структурну перебудову.
1.6	Значний відсоток «тіньової» економіки. Наявний дохід стабільно збільшується, але разом з тим і індекс споживчих цін збільшується ще більшими темпами, що в підсумку дає зменшення реального наявного доходу, або присутній чималий «тіньовий» сектор в економіці.
1.6	Протягом 2014 – 2016 рр. зменшувалися обсяги експорту товарів і послуг Дніпропетровської області. Протягом 2017 – 2018 рр. відбувається поступове збільшення показника, але у 2018 р. досягнуто лише 86 % від рівня 2014 р.
1.7	Негативною є чітка тенденція до зниження коефіцієнту покриття експортом імпорту (зі значення 1,8 у 2014 р. до 1,4 у 2018 р.) Вкрай негативною є тенденція до суттєвого зменшення експорту послуг, зокрема до країн ЄС, протягом 2014 – 2018 рр.
2	Транспортна інфраструктура.
2.1	Низька якість дорожнього покриття на автошляхах
2.2	Ріка Дніпро майже не використовується для вантажних та пасажирських перевезень
2.3	Міжнародний аеропорт у м Дніпрі використовується сьогодні менше ніж на 10 % своєї пропускнуої здатності.
2.4	Застарілий парк міського електричного транспорту
3	Сільське господарство
3.1	Відставання показників темпу росту в регіоні у порівнянні з загальнодержавними показниками в окремі роки
3.2	Основу сільськогосподарського виробництва в області складає рослинництво (близько 73,4 %), що має меншу додану вартість ніж тваринництво та чітко виражену сезонність

3.3	Протягом 2014 – 2018 рр. спостерігається чітка тенденція до зменшення обсягів виробництва молока та яєць. Обсяги виробництва м'яса мають тенденцію до повільного зростання, але при цьому поголів'я худоби скорочується
3.4	Кількість особистих селянських господарств за останній рік зменшилась на 6 тис.
3.5	Села вимирають, в області постійно збільшується кількість сіл, в яких не залишилось мешканців
4	Енергетика
4.1	Заборгованість населення за житлово-комунальні послуги, зокрема за спожите тепло та електроенергію поступово зростає
4.2	Недостатня мотивація населення до переходу на індивідуальне опалення, пов'язана зі складністю проходження дозвільних процедур у газових службах
5	Екологія
5.1	Забруднення атмосферного повітря викидами з металургійних комбінатів м. Кривого Рогу, Кам'янського, Дніпра
5.2	Очисні споруди зворотних вод у басейн р. Дніпро працюють неефективно, потребують ремонту та реконструкції
5.3	Сильне забруднення р. Дніпро та рік Дніпровського басейну. Концентрація токсичних з'єднань місцями у 30-40 разів перевищує гранично допустимі норми. Внаслідок забруднення катастрофічно розмножуються синє-зелені водорості. Вода стає непридатною для споживання
5.4	За показником накопичення промислових відходів Дніпропетровська область займає 1-е місце в Україні
5.5	Захоронення радіоактивних відходів виробництва у 20 км від м Дніпра (с. Таромське) рівень радіації у деяких місцях у 20 разів перевищує гранично допустимі норми, є загроза вимивання радіоактивних відходів у р. Дніпро
5.6	В області немає жодного сміттєпереробного заводу
6	Наука та освіта
6.1	Зменшення загальної кількості споживачів освітніх послуг всіх рівнів (дошкільна, загальна середня, професійна та вища), передусім, через дію факторів скорочення населення
6.2	Зниження якісних показників освіти всіх рівнів, суттєва диверсифікація показників якості освіти між територіальними рівнями: «сільська громада – місто – обласний центр»
6.3	Негативна динаміка результатів наукової діяльності та їх впровадженням у практику господарювання
6.4	Відтік кращих наукових кадрів та талановитої молоді за кордон
7	Демографічна ситуація
7.1	В області відбувається депопуляція (систематичне зменшення абсолютної чисельності населення) населення

7.2	Гендерна нерівність – серед населення області за статтю переважають жінки (54,3 %)
	Приховане безробіття: реально безробітних в 6 разів більше ніж обліковується в Державній службі зайнятості
7.3	Низький сумарний коефіцієнт народжуваності (у 2017 р. – 1,287), «старіння» населення. Середній вік населення поступово збільшується і на 01.01.2018 р. склав – 41,6 р. Майже третину населення складають громадяни пенсійного віку
7.4	Високий рівень дитячої смертності. Область є лідером за кількістю мертвороджених і ще стільки ж помирає у віці до 1 року.
8	Охорона здоров'я
8.1	Недостатнє фінансування медичної галузі в цілому
8.2	Переважає більшість медичних закладів вимагає ремонту та сучасного обладнання кабінетів технікою
8.3	За рівнем захворювання та смертності (зокрема, на цукровий діабет, серцево-судинні захворювання та захворювання органів дихання) Дніпропетровська область знаходиться у першій п'ятірці по Україні
9	Культура, фізична культура та спорт, туризм
9.1	Сфера туризму не розвинута, для неї характерні занедбаність об'єктів туристичної спадщини, нераціональність у використанні наявних природних ресурсів, відсутність інвестицій у розвиток не лише інфраструктури, але й туризму в цілому, відтік персоналу за кордон, низька зацікавленість мешканців області подорожувати своїми і сусідніми громадами, тобто розвивати внутрішній туризм
9.2	Занедбаний стан переважної більшості комунальних об'єктів фізичної культури та спорту, пов'язаний із недостатнім фінансуванням галузі
10	Адміністративно-управлінські послуги
10.1	Діяльність суб'єктів надання адміністративних послуг не завжди відповідає належному якісному рівню, стандартизація послуг досі є майже не регламентованою.
10.2	Послуги, що надаються комунальними підприємствами, зокрема, у житловій сфері, вимагають чіткої регламентації процедур та визначення відповідальних (а не перекладання проблеми з однієї служби на іншу)
11	Соціальна та громадська активність
11.1	Більшість сільського населення інертна, недостатня активність громад
12	Розвиток Е-урядування та Е-демократії
12.1	Нерівномірний розвиток по районах, містах та ОТГ області інформаційно-комунікаційної інфраструктури, Е-документообігу, Е-демократії
12.2	В органах самоврядування багатьох сільських ОТГ, малих міст та інших населених пунктів не вистачає кваліфікованих спеціалістів для

	підтримки та актуалізації сайтів, забезпечення роботи інформаційно-комунікаційних систем
--	--

Найбільш впливові фактори зовнішнього оточення Дніпропетровської області зведені у табл. 3, 4.

Таблиця 3

Можливості зовнішнього оточення Дніпропетровської області

Шифр	Можливість
1	Економічний розвиток
1.1	Державна підтримка розвитку малого бізнесу. На Дніпропетровську область припадає 8,2 % підприємств малого бізнесу держави.
1.2	Пріоритетний на державному рівні розвиток наукомістких галузей економіки, впровадження передових світових технологій. Державна підтримка створення промислових і наукових технопарків
1.3	Подальша комерціалізація освоєння космосу, яка потребуватиме нових ракетоносіїв
1.4	Виконання державної програми з будівництва та ремонту автодоріг
1.5	Відродження річкового судноплавства по Дніпру від Києва до Херсону
1.6	Зростання світового попиту на продукти харчування
1.7	Створення реального ринку землі в Україні
1.8	Розвиток туристичної галузі в Україні
2	Політичний розвиток
2.1	Стабілізація політичного стану в Україні
2.2	Припинення збройного конфлікту на сході України
2.3	Успішне завершення реформи децентралізації в Україні
2.4	Розвиток е-урядування та е-демократії
3	Розвиток соціальної сфери
3.1	Логічне завершення реформи охорони здоров'я з урахуванням всього спектру проблем населення, чутливості гендерних, вікових та соціально-економічних потреб громад
3.2	Формування бренду «здоров'я» людини та активізація суспільного руху за здорове життя. Державна підтримка розвитку фізкультури й спорту
3.3	Підвищення соціальних стандартів якості життя
3.4	Покращення пенсійного забезпечення громадян, розвиток державних та недержавних пенсійних фондів, установ та інше
4	Екологія
4.1	На охорону навколишнього середовища у Дніпропетровській області виділяються кошти з державного бюджету (у 2018 р. 27,6 % усіх витрат на зазначені цілі по Україні).
4.2	Широке впровадження в Україні європейських технологій поводження з промисловими та побутовими відходами

4.3	Підтримка на державному розвитку «зеленої» енергетики
5	Наука та освіта
5.1	Логічне завершення реформи науково-освітньої галузі
5.2	Підвищення інтересу іноземних інвесторів до прикладних галузей науки
5.3	Розвиток мережі середніх та вищих навчальних закладів, що готують фахівців інженерно-технічного та іншого прикладного спрямування

Таблиця 4

Загрози зовнішнього оточення Дніпропетровської області

Шифр	Можливість
1	Економічний розвиток
1.1	Стримують розвиток промислового виробництва: зниження платоспроможності на внутрішньому ринку, високі тарифи на енергоресурси та залізничні перевезення, високі відсоткові ставки на кредитні ресурси, несвоєчасне повернення податку на додану вартість та інші.
1.2	Неефективна галузева структура залучення іноземних інвестицій, де частка високотехнологічних та наукоємних виробництв мінімальна, неоптимальна географічна структура надходження інвестиційних ресурсів, призводять до високої залежності від незначного числа зарубіжних країн-інвесторів та поглиблення проблем у соціально-економічному розвитку регіону
1.3	Зниження попиту на металопродукцію на міжнародних ринках. Підвищення конкуренції на світових ринках
1.4	Обмеження країн Євросоюзу на ввезення з України продукції сільгоспвиробництва
1.5	Зростання світових цін на енергоносії
1.6	Негативні зміни природно-кліматичних умов, що можуть призвести до зниження сільськогосподарського виробництва
1.7	Зниження ролі Дніпропетровської області як транспортного коридору між сходом та заходом
2	Політичний розвиток
2.1	Політична нестабільність в країні
2.2	Затягування або «замороження» конфлікту на сході України. Дніпропетровська область межує з Донецькою областю, де проходить ООС
2.3	Скорочення державних національних програм із підтримки розвитку регіонів
2.4	Зниження активності благодійних фондів-донорів на Україні
3	Розвиток соціальної сфери
3.1	Скорочення частки працездатного населення, як наслідок – збільшення соціального й фінансового навантаження на одного працюючого

3.2	Несприйняття населенням результатів пенсійної реформи, реформи охорони здоров'я, освіти тощо
3.3	Дефіцит Пенсійного фонду через старіння населення та відтік молоді за кордон
4	Екологія
4.1	Подальший екстенсивний розвиток гірничодобувної та металургійної галузей
4.2	На відстані менше ніж 150 кілометрів від м Дніпра знаходиться Запорізька АЕС, що створює загрози викидів у повітря радіоактивного пилу, або може загрожувати техногенною катастрофою.
4.3	Подальше погіршення екологічного стану р. Дніпро та її басейну
4.4	Техногенні катастрофи на підприємствах металургійної та хімічної промисловості, енергетики
4.5	Відсутність на державному рівні стратегії поводження з промисловими та побутовими відходами
4.6	Не завершено державну програму утилізації перших ступеней балістичних ракет на Павлоградському хімічному заводі (ПХЗ), що створює ризики, наслідки яких можна порівняти з Чорнобильською трагедією
5	Наука та освіта
5.1	Недостатня увага на державному рівні до формування престижності роботи в сфері освіти (початковій, середній, професійній та вищій школі)
5.2	Відтік талановитої молоді за кордон
5.3	Низький рівень практичної значимості та затребуваності результатів наукової діяльності, їх інтегрованості в територіальну соціально-господарську систему